

UNIwersYTET MEDYCZNY
W BIAŁYMSTOKU
Zakład Medycyny Sądowej

15-230 Białystok 8
tel. 085 748-59-50, tel/fax 085 748-59-85

MEDICAL UNIVERSITY
OF BIALYSTOK
Department of Forensic Medicine

15-230 Białystok 8
tel. +48 85748-59-50, tel/fax +48 85748-59-85

Białystok, 08.03.2015

prof. dr hab. Witold Pepiński
Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

OPINIA

o pracy doktorskiej mgr Anny Karpiewskiej
pt. *Ustalanie spornego ojcostwa w Katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu*
Medycznego we Wrocławiu – kazuistyka, analiza wyników oraz błędów,
problemy i postulaty

Wprowadzenie badań polimorfizmu DNA do przeprowadzania ekspertyz spornego ojcostwa umożliwiło nie tylko wydawanie opinii potwierdzających ojcostwo (z prawdopodobieństwem graniczącym pewności), lecz też wypowiedzanie się w kategoriach uprawdopodobniających ojcostwo, macierzyństwo, lub pokrewieństwo. W sprawach spornego ojcostwa ekspertyza DNA odgrywa szczególną rolę, z uwagi na fakt, że jest to najbardziej obiektywny dowód pozwalający na uznanie biologicznego ojcostwa lub jego wykluczenie. Standardowa procedura badania genetycznego obejmuje laboratoryjną analizę DNA matki, dziecka oraz pozwanego (domniemanego ojca). W niektórych sprawach cywilnych – o potwierdzenie, lub zaprzeczenie ojcostwa oraz sprawach spadkowych wymagane jest ustalenie ojcostwa mężczyzny nieżyjącego, lub nieobecnego w kraju. Nieliczną grupę stanowią też przypadki, w których występuje pokrewieństwo pomiędzy matką, a domniemanym ojcem. Przed wprowadzeniem analizy DNA była to grupa trudna do opiniowana. Należą do niej przypadki związków kazirodczych. Sprawy tego typu do

niedawna nie mogły być jednoznacznie rozstrzygnięte na podstawie badań serologicznych czy też antropologicznych.

Wartość ekspertyzy DNA zależy jednak od ilości oznaczonych loci oraz przydatności wybranych markerów do badań genetycznych, przy czym dla różnych typów spraw zakres przeprowadzonych badań może się różnić w zależności od stopnia prawdopodobieństwa uzyskanego po przeprowadzeniu badań rutynowych. W ostatnich latach ma miejsce duża komercjalizacja genetycznych badań ojcostwa, która niejednokrotnie prowadzi do konfliktu interesów stron: męża matki, biologicznego ojca, matki i dziecka.

1) Ocena merytoryczna:

a. Trafność podjętej problematyki badawczej i jej oryginalność:

Przechodząc do właściwej merytorycznej i formalnej oceny rozprawy doktorskiej stwierdzam, że dobór tematu przez Autorkę był trafny i godny zainteresowania z punktu widzenia genetyki sądowej, biorąc pod uwagę powszechną akceptowalność dowodu z badań DNA w sprawach o ustalenie i zaprzeczenie ojcostwa przez sądy. Sądowe ustalenie ojcostwa jest wynikiem sporu między matką o domniemanym ojcem. Recenzowana praca jest poświęcona historii dochodzenia ojcostwa na ziemiach Polski. Obszernie poruszone zostały w niej aspekty biologiczne i prawne w oparciu o uregulowania obowiązujące od XVIII wieku. Opisana została ewolucja podejścia do dzieci małżeńskich i pozamałżeńskich, które zazwyczaj stają się przedmiotem sporu w kontekście roszczeń alimentacyjnych.

b. Ocena uzyskanych rezultatów i ich znaczenie dla nauki i praktyki:

Dostępne krajowe piśmiennictwo naukowe z zakresu identyfikacji człowieka nie dostarcza informacji traktujących kompleksowo zagadnienie dochodzenia ojcostwa. W recenzowanej pracy przeprowadzona została analiza wyników uzyskanych od 1966 do 2014 roku w badaniach ojcostwa w Katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu i stanowiących dowody biologiczne w sprawach sądowych. Opinie będące podstawą dysertacji były wydawane w oparciu o trzy różne techniki badawcze: serologiczne, DNA – RFLP i DNA – STR. Interesujące wyniki przyniosła analiza całkowitego odsetka wykluczeń ojcostwa w poszczególnych latach w ciągu badanego okresu obejmującego 59 lat, w granicach którego Autorka zaobserwowała tendencję zniżkową od około 40% w latach 70-tych do 12% w ostatnim czasie, tłumacząc ją spadkiem liczby niesłusznie pozwanych mężczyzn na gruncie zmiany świadomości społecznej oraz dostępu do informacji o możliwościach ekspertyzy. W treści rozprawy omówiono także problemy związane z

opiniowaniem w oparciu o konkretne przypadki i doświadczenia laboratoriów genetyki sądowej w Polsce. Na uwagę zasługuje poruszenie przez Doktorantkę tematu badań nietypowych w ustalaniu ojcostwa, jak np. w przypadkach bliskiego pokrewieństwa, braku matki lub domniemanego ojca, identyfikacji bliźniąt, czy badań prenatalnych.

c. Poprawność formalno-językowa, stylistyczna i interpunkcyjna:

Manuskrypt napisany jest w sposób poprawny, a jego treść powinna być zrozumiała nawet dla czytelnika nieobeznanego z genetyką sądową. Autorka nie ustrzegła się nielicznych błędów literowych, które nie wpływają na wysoką ocenę pracy, jednakże powinny zostać usunięte przed przygotowaniem pracy do druku.

2) Ocena metodologiczna:

a. Dobór literatury, umiejętności wykorzystania źródeł:

Bardzo szeroko jest rozbudowany WSTĘP rozprawy, w którym Doktorantka szczegółowo opisała zagadnienia związane z dochodzeniem ojcostwa. Ta część pracy oparta jest na przeglądzie aktualnych doniesień z piśmiennictwa i stanowi doskonale wprowadzenie czytelnika w zagadnienia, które zostały przedstawione w CELU realizowanej rozprawy. W rozwiniętej DYSKUSJI Autorka przedstawiła, oparte na bogatym materiale faktograficznym własne spostrzeżenia i uwagi, konfrontując je i polemizując z poglądami innych autorów zawartych w bardzo obszernym PIŚMIENICTWIE liczącym 219 pozycji. Autorka odniosła się również do treści trzynastu AKTÓW PRAWNYCH. Ta część pracy wskazuje na dobrą znajomość literatury przedmiotu i dużą swobodę posługiwania się zawartymi w niej danymi.

b. Poprawność formułowania problemów i hipotez (założenia badawcze):

W recenzowanej rozprawie opisana została historia rozwoju metod badawczych stosowanych dotychczas w dochodzeniu ojcostwa oraz przywołany szereg aktów prawnych regulujących postępowanie w wynikających sprawach cywilnych. Autorka zwróciła uwagę na niekompletność i niedoskonałość współczesnej kodyfikacji przytaczając szereg przypadków wymykających się obowiązującym regulacjom prawnym. Na podstawie analizy faktograficznej i doświadczeń własnych nakreśliła tendencje kolejnych zmian technologii badawczej w badaniach genetycznych, obejmujących skrócenie amplikonów, ograniczenie

kosztów, obniżenie wieku dziecka aż do badań prenatalnych oraz zmniejszenie ilości materiału genetycznego niezbędnego do analizy.

c. Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętności ich zastosowania:

MATERIAŁY I METODY badań zostały opisane szczegółowo w rozdziale zajmującym 40 stron rozprawy. Opis zastosowanych metod badawczych nie budzi wątpliwości. Doktorantka przywołała w ujęciu historycznym metodykę badań stosowaną w badaniach serologicznych, poprzez analizę antygenów zgodności tkankowej (HLA), aż po techniki biologii molekularnej stosowane do oznaczania polimorfizmów genetycznych. Posłużyła się zweryfikowanymi metodami statystycznymi, gwarantującymi wysoką jakość uzyskiwanych wyników i stosowanymi w laboratoriach zajmujących się identyfikacją genetyczną. Autorka oparła swą pracę na obszernym materiale poznawczym obejmującym wyniki 16.508 badań, w tym przypadki nietypowe (kazirodztwo, bliźnięta homozygotyczne, pokrewieństwo dalszego stopnia, badania prenatalne). Oceniając fazę badawczą pracy należy uznać, że Doktorantka włożyła wiele wysiłku w realizację założonego celu.

d. Poprawność układu pracy i struktury podziału treści:

Przedstawiona do oceny rozprawa liczy łącznie 183 strony maszynopisu, 9 załączników, 27 rycin i 21 tabel. Praca jest napisana w sposób interesujący i zrozumiały i posiada właściwy układ rozdziałów, typowy dla rozpraw na stopień doktora nauk medycznych. Szczególnie obszerne są WSTĘP i DYSKUSJA, co wynika z niezwykle bogatego materiału badawczego i poddania go wieloaspektowej analizie. Uważam, że treść rozprawy powinna kończyć się wydzielonymi wnioskami (wnioskiem) odpowiadającymi postawionemu CELOWI PRACY, którego treść w ostatnim akapicie zawiera, w sposób zbędny, elementy STRESZCZENIA.

e. Wniosek końcowy, konkluzja:

W ocenie merytorycznej stwierdzam, że problem zawarty w przedłożonej mi do oceny rozprawie doktorskiej został jednoznacznie sprecyzowany i uzasadniony. Założenia pracy w relacji do stanu wiedzy były poprawne, zaś aktualność i znaczenie tych badań, zarówno poznawcze jak i praktyczne, w pełni odpowiadają aktualnym problemom współczesnej genetyki sądowej.

Z satysfakcją stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Anny Karpiewskiej pt. *„Ustalanie spornego ojcostwa Katedrze Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu – kazuistyka, analiza wyników oraz błędów, problemy i postulaty”* jest napisana w sposób dojrzały i świadczy o znajomości tematu, umiejętnym wyborze metodyki badawczej oraz stanowi samodzielne rozwiązanie przez Autorkę problemu naukowego. Spełnia zatem wszelkie warunki rozprawy na stopień doktora nauk medycznych.

Mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie mgr Anny Karpiewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. dr hab. n. med. Witold Pepiński

